

CIK MAKSĀ DABA?

Daba sniedz neskaitāmus labumus, nodrošinot sabiedrības eksistenci un attīstību. Tomēr lielākā daļa cilvēku uzskata, ka šie labumi tiek sniegti un pienākas mums bez ierobežojuma, tāpēc tie ir bezmaksas vai pat bezvērtīgi, un tiem nav tiešas tradicionālās ekonomiskās vērtības.

Patiesi, mēs šobrīd nemaksājam tiešā veidā par daudziem dabas sniegtajiem labumiem kā svaigs gaiss, lietus, u.c., taču mēs ievērojami maksājam par to zaudējumiem. Piemēram, krastu mākslīga stiprināšana, slimību izplatību apkarošana, dambju būvniecība, u.c.).

EKOSISTĒMU PAKALPOJUMI

Tie ir labumi, ko cilvēki iegūst no ekosistēmām, kas nodrošina sabiedrības eksistenci un attīstību.

Ekosistēmu pakalpojumus iedala trīs grupās:

1. Apgādes pakalpojumi – pārtika, ūdens, dažādi izejmateriāli – koksne, derīgie izrakteņi, enerģijas resursi, utt.

2. Regulācijas pakalpojumi – slimību kontrole, klimata regulācija, erozijas riska mazināšana, dzīvotnes nodrošināšana, utt.

3. Kultūras pakalpojumi – rekreācija un atpūta, vides izglītība, estētiskā pieredze, mentālā un fiziskā labsajūta, utt.

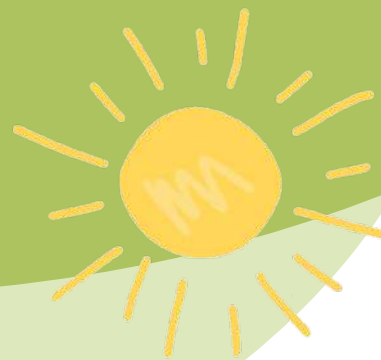

APGĀDES PAKALPOJUMI

Apgādes pakalpojumi ir visi tie dabas sniegtie labumi, ko cilvēki izmanto kā barības vielas, vai izejmateriālus. Šie pakalpojumi ir cilvēku izmantotā pārtika un ūdens, izejvielas celtniecībai, enerģijas ražošanai, ģenētiskie, zāļu un dekoratīvie resursi.

Šo pakalpojumu grupu cilvēki iegūst lielākā vai mazākā mērā mijiedarbojoties ar dabu sākot ar ogu, sēņu ievākšanu, medībām, zveju līdz rūpnieciskajai lauksaimniecībai un koksnes un derīgo izrakteņu izstrādei.

Apgādes pakalpojumi parasti nozīmē cilvēka un dabas tiešu mijiedarbību.

Jau vēsturiski, lai cilvēce spētu audzēt pārtiku, ir bijis nepieciešams veikt zemes lietojuma veida izmaiņas, veidojot lauksaimniecības zemes vai ražošanas teritorijas. Tas parasti nozīmē dažādas ekosistēmu izmaiņas: mežu izciršanu, pļavu nosusināšanu un uzaršanu, upju taisnošanu, un citas.

Ekosistēmas tiek izmainītas arī resursu kā materiālu ieguvei: nocirsti koki kurināmai malkai un kokmateriālam, kultivētas labības zemes šķiedras materiāla ieguvei, uzraktas zemes dzīles celtniecības materiālu ieguvei.

Šādas aktivitātes izmaina dabisko ekosistēmu struktūru, kvalitāti, platības, ietekmējot to spēju ilgtermiņā nodrošināt ekosistēmu pakalpojumus.

REGULĀCIJAS PAKALPOJUMI

Regulācijas ekosistēmu pakalpojumi ir tie, kas ļauj cilvēkam “justies droši” – tā ir augsnes un gaisa kvalitātes uzturēšana, plūdu un slimības risku kontrole un citi labumi, kas nodrošina cilvēces eksistenci uz planētas Zeme.

Šie pakalpojumi bieži ir “neredzami”, tāpēc lielākoties tiek uzskatīti par pašsaprotamiem un tādiem, kas būs pieejami vienmēr.

Tomēr samazinot, vai zaudējot kādu no šiem pakalpojumiem, atjaunot tos ir grūti, laikietilpīgi vai pat neiespējami un tas saistāms ar augstām finanšu investīcijām.

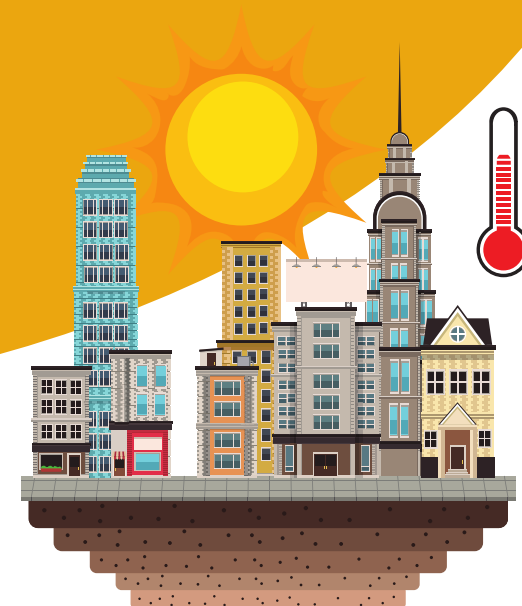

Regulācijas pakalpojumus mēs ne vienmēr "izmantojam" tieši, taču tie atbild par to, cik komfortabla, droša ir mūsu ikdiena, cik veselīgā vidē mēs dzīvojam.

Regulācijas pakalpojumi nodrošina klimatu, mikroklimatu, vielu apriti vidē, dzīvās dabas augšanas apstākļus. Regulācijas pakalpojumi bieži balsta arī citu pakalpojumu esamību, sekmējot dažādu apgādes resursu veidošanos, uzturot vidi, kurā mēs varam atrasties un baudīt dabu.

Mainot ekosistēmas mums apkārt, mēs mainām to spēju nodrošināt vides regulāciju. Piemēram, izcērtot pilsētas kokus, zaļajās teritorijās veicot būvprojektus, tiek mainīts pilsētas mikroklimats, palielinās siltumsalas efekts un temperatūra pilsētā, kas vasarās var negatīvi ietekmēt cilvēku veselību.

KULTŪRAS PAKALPOJUMI

Kultūras ekosistēmu pakalpojumi ir nemateriālie labumi, ko cilvēki gūst mijiedarbojoties ar dabu – aktīvā un pasīvā atpūta dabā, tūrisms, garīgā un emocionālā bagātināšanās un citi labumi.

Šāda mijiedarbība ar vidi cilvēkiem ir ģenētiski nozīmīga, sniedz piederības un identitātes sajūtu, iedvesmo, veicina drošības sajūtu un labsajūtu.

Mūsu piederības sajūta, kas veidojusies caur stāstiem, paražām, svētkiem un tradīcijām, ir cieši saistīta ar dabu.

Vasaras saulgriežos katru gadu mēs dodamies pļavā, plūcam ziedus, pinam vainagus un tos metam dižākajā ozolā, ko bieži vien pie mājas, citu tradīciju vadīti, ir stādījuši mūsu senči.

Kad pienāk ziemas brīvdienas, bet mājās negribas sēdēt, mēs saucam ārā savus draugus un dodamies uz tuvējo kalniņu, lai baudītu sniegu un izkustētos.

Pateicoties šiem dabas objektiem, Latvijai raksturīgajam klimatam un citiem ekosistēmu faktoriem, mēs varam kopīgi pavadīt laiku, uzturēt veselīgu dzīvesveidu, izzināt dabas procesus un baudīt piederības sajūtu, ko sniedz mūsu ar dabu saistītās tradīcijas.

